

Nro. 43.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRÁLY KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indált Bétsből, Kedden Május 28-ik napján, 1811-ik
esztendőben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

B é t s .

Azon fényes innepnek nevezetességei között, mellyet itt a' Frantzia követ Gróf *Otto* e' hónap' 20-dikán adott, és a' melyről már irtunk, megjegyzést érdemelnek még a' következők is. —

A' mint a' követségi háznak minden ritka tsemetékkal és virágokkal rakott, és gazdagon megvilagosított kapuja alatt a' hivatalosok bementek, az udvarnak hátulsó részéből egy kis erdő formájú tárgy tünt szemek eleibe. Az erdő narants, borostyan, 's egyéb zöld és jó illatú virágokkal ékeskedő fákból állott, a' hol egész éjjel igen szép muzikaszó hangzott. A' fák között leg hátul három rendbéli, általlátszólag világoskodó rajzolatok szemléltettek, mellyek közzül

kivált a' középső igen méltóképpen magára von-
ta a' nézőknek figyelmetességket. Ez a' *Duna*
és *Sequána* vizeiket ábrázolta, a' mellyeknek
habjaik özsze elegyedve folytak, 's mintegy
egymásra támaszkodni látszottak. Ezek megett
látszott hátulról fel emelkedve a' föld golyobis-
sának egy része, 's e' felett ismét a' Frantzia és
Austriai Császári Sasok, egy brillant tsillagban
egyesülve lévén, és a' világot a' magok kiterjesz-
tett szárnyok által fedezvén. A' Sequána vizét
egy szép ifjú *Nympha* ábrázolta, a' ki a' kezével
a' következő versekre mutatott:

Sequana Danubiusque simul concordia tandem
Agmina lympharum fausto sub sidere volvant,
Immunique ferant commercia libera ponto.

Et jam fraternis gaudentes fluctibus urnas
Defendant Aquilae, suciato fulminae, junctae,
Et foveant amplexae alis tutricibus orbem.

Ezen versek a' föld golyobissan olvastattak.

Mint hogy a' bálnak estvéjén sokak nem lát-
hatták ezen Felséges készüléteket, tehát még az
után néhány ezer czédulákat osztatott-ki a' követ-
úr ő Exc.ja Bétsben, a' mellyeknél fogva 23-dik-
ban mind ezeket a' pompás készületű szobákat
a' szalával egyetemben, meg lehetett látni.

* * *

Bétsi volt órásmester *Dégen*, a' ki azon
mesterségnek gyakorlását abba hagyván több esz-
tendőktől fogva a' repülésnek mesterségét gya-
korolja, 's azt már meglehetős tökéletességre is
vitte, tegnap estvéli 7 $\frac{1}{2}$ órakor ismét repülés ál-
tal gyönyörkedtette a' Bétsieket, a' tűzjáték' hel-
lyén. Szép idő lévén sok nézője és szép jöve-
delme volt. A' Császári Hertzegek is megjelenni

méltoztattak nézésére. Miből álljon repülő alkotmánya, már más alkalmatossággal hosszasan megirtuk, t. i. egy levegő golyóbisból, néhány az alá alkalmaztatott rúdakból, és két különbözőkülömbféle színű, tsikos tafotából való árnyéktaró formájú, oly módon egymásba ragadva, 's a' mondott rúdoknak felső végekhez alkalmaztatva és kifeszítve lévő szárnyakból áll, hogy ezeket a' mester, a' maga kezének és lábának segédeme által, a' rudakat nyomván, mint a' madár a' szárnyait, mozgathatja. Egy rúdnak neki könnyököl, a' másikkak a' két lábait veti; 's úgy dolgozik, ha felfelé akar emelkedni. A' szárnyai úgy látszanak megszűről, mintha a' két vállai-ból nőttek volna ki. A' levegő golyóbis nem lévén egészen, megfeszülve, nintsen éppen annyi ereje, hogy az alá kötötte lévő alkotmánt az emberrel együtt a' földről felemelhesse: mihelyest pedig a' szárnyak által segittetik, azonnal megiadúl feifelé. Ha a' szárnyak nem mozognak, természet szerint lefelé kezd szép lassan botját-kozni. Vagy ha tsak igen kevésbé mozognak, mintegy megállani látszik a' levegőben az egész madár. Annymban valóságos igazságot mond a' mester a' maga nyomtatásban ki adott hirdetésében, hogy t. i. azt megmutatja, hogy ő parantsól a' levegő golyóbisnak, és nem ez neki. Ha még azt is ki mesterkedheti, hogy a' levegő golyóbisnak annymban is ő parantsolhat, hogy az nem a' szélnek, hanem neki, vagy az ő szárnyainak engedelmese legyen: már ekkor megérdemli, hogy Bétsben egy ember se maradjon, mind a' Práterbe az ő nézésire menjen, a' melly eránt most is ígéretet tenni láttatott, de nem telyesithette.

Török Birodalom.

Az Erdélyből Szebenből Május 13-dikán indult levelek szerint az apróbb öszszetsapkodások ismét elkezdődtek a' Törökök és az ő ellenségeik között a' Dunantúl lévő vidékeken. Két önként vállalkozott tsoportoknak vezéreib Gutschuk-Aly és Giaur-Hassán, valami 3 mértföldnyi távolságra előre nyomúlni bátorkodván Rustschuk vára melié, ott az Orosz szélső vigyázókkal öszsze kaptak, néhány Kozákot leöldöstek, néhányat pedig elfogtak és elvittek. Ez a' történet arra indította a' Rustschukban lévő Orosz örző sereget, hogy a' várból kijövéen Lógerbe szálljon, a' honnét mind a' szélső vigyazóknak könnyebben segítséget küldhet, ha kívántatik, mind pedig egészségesebb levegőt szív.

A' Serbiaiak is tettek már ismét egy újabb próbát a' Törökökkel, melyben mint mondják az utólsok voltak a' győzedelmesek. De nem iratik, hogy hol esett a' verekedés: tsak azt mondják, hogy a' történet után azonnal számosabb seregek indultak útnak a' Serbiai szélső vigyazóknak tanyaik felé.

Frantzia Birodalom.

Páris, Május 12-dikén. *Illiriának* új organizáltatása, új elintéztetése, kijöve a' mai Monitörben, és 271 tikkelyekből áll. Hét tartományokra vagy Provintziákra osztátott-fel az egész Frantzia Illiria, u. m.: — 1) Karniolia; ebbenvagnak Leybach, Neustadt, Adelsberg — 2) Karinthia; ebben vannak Villach, Lienz — 3) Istria; ebben vannak Triest, Göröz, Capo d'Istria, Rovigno — 4) Polgári Horváth ország; ebben vannak Carlstadt, Fiume, Zengg — 5) Dalma-

tzia; ebben vannak Zara, Spalatro, Sebenico, Macarsca, Lesina — 6) Ragusa; ebben vannak Ragusa városa, Cattaro, Cursula — 7) Katona Horváth ország, 6 Regiment lakosokkal.

Az igazgatást folytatják egy Kormányozó, egy Fő Számtartó, és egy fő Törvényes-Bíztos. — Egyenesen a' Kormányozó alá vannak vettelve a' tengeri és szárazon való katonai erő, a' nemzeti gárdák, a' belső bátorságra ügyelő csoportok, ki vétetvén a' fegyveres seregek akkór, midőn armádiába gyűjtetnek össze. — A' Leybachi, Triesti, Zarai, Ragusai és Karlstadti Polgármestereknek kineveztetéseket magának tartotta-fenn a' Császár; a' többieket a' Kormányozó nevezi. Övé a' Politziai fő vigyázás; ő vizálja a' Frantzia ország felé és a' külső országokra szolló passusokat. Minden Patenseket és egyéb közönséges Actákat a' Császár nevében ad-ki. Ő tudósítja a' Frantzia Ministerek közzül mindeniket, a' kinek-keze alá tartozó dolgokról. Illiriának közönséges állapotja felől minden hat hónapok alatt egyegy közönséges előadást tartozik a' Frantzia Országlószékhez Párisba küldeni. — A' fő Számtartó és fő Törvényes - Bíztos a' Kormányozó vigyázása alatt folytatják hivataljokat. A' fő Számtartó nem avathatja magát a' Törvényes-Bíztos dolgaiba: valamint ez sem a' Számtartónak dolgaiba, t. i. a' Finantziiai tárgyakba. A' fő Számtartó alá tartoznak egy közönséges Bévő (Preceptor), és egy kiadó, vagy Fizető.

Az Illyriai Státus jövedelme a' folyó 1811-lik esztendőben 10 — a' költség, vagy kiadás pedig 6 millió és 600 ezer Frankra határoztatott. A' Frantzia Kalandárium és Conscriptio bévitetett.

Spanyol Ország.

A' Párisi Monitörben ilyen kifejezések fordulnak elő a' Kidixi környülállásokról: — „

A' Chichlanai verekedés után néhány napok mulva seregeket küldött-el a' Bellunói Hertzeg (M. Victor) azon insurgents csoportok ellen, a' mellyek Medina Sidonia körül tartózkodtak. Ezen insurgents tökéletesen megverettettek, elszélesztettek, és a' város tóllök visszavéttetett. A' Kadix ostromoltatásához kívántató készülétek ismét kettőzött hathatossággal tétettetnek, és az arra való ágyúzás és bómbíhányás folytattatik. Bateriaink oly erőssen tüzeltek által az Anglusokra, hogy az ő hajóik azon öblöket, a' hol vasmatskáiknak kedvező helyek volt, elhagyni kényszerítettetvén, más nem ilyen kedvező öbölbe kellett menniük, a' hol a' Mártzius 27-dikétől fogva 29-dikéig kegyetlenkedett szélvész őket meglepven, valami 150 kisebb nagyobb hajóiknak vasmatskaköteleiket elszaggatta, 's magokat a' hajókat a' kösziklákhöz tsapkodta, a' hol feneken akadoztak. —

„Kadixban egyéberánt nagy meghasonlás kezdett uralkodni az Anglusok és Spanyolok között. Azok azt vetik ezeknek szemekre, hogy őket a' Chicklanai tsatában nem sigetették. Hasonlóval vádolják a' Spanyolok az Anglusokat. Igaz a', hogy az Anglus és Spanyol egyesült armádia 22,000 emberből állott; az is igaz, hogy ezen armadiának egygyik tsapatjának elején a' Spanyolok állottak, és jól verekedtek; az is igaz, hogy ezen tsatában 2000 embert 's néhány zászlót veszttettek: tehát annak is ellene mondhatat.

lanúl igaznak kell lenni, hogy ott kellett nékiek is a' tsatában lenni. —

„Semmi nem characterizálja jobban a' jelenvaló időt (igy végzi ezen jegyzéseit a' Monitör), és semmi nem bizonyítja jobban az Anglusoknak az ő tsalardságra való hajlandóságokat, mint az a' szemérmertlenség, a' mellyel az e' féle otromba hazugságokat, a' mellyeket ilyen sok szemmel látott tanuk megtzáfolnak, hivatal szerint való módon kihirdetnek. Az Angliában kijövő hadi tudósításoknak még a' leg kissebbeknek sem lehet hitelt adni: ott mind ezek politikai czélzással íródnak-ki, és nagy gondal eltitkoltatik az Anglus nép' szemei előtt annak a' tsatának veszedelmes volta, a' melybe az keveredve van.

Német Ország.

Norinbergából írják, hogy oda olyan tudósítások érkeztek Szakszoniából, hogy ott olyan hír indult, és naponként hitelesül, hogy Erfurtban ismét nagy Monárkhák fognának együtt való tanátskozás végett megjelenni. Számát az ott megjelenendő Monarkháknak háromra teszik.

Hamburg, Május 10-dikén. Nagy figyelem-tességgel várják mindenek az Északi Európai partokon, hogy mit vihet az idén véghez ezen partok mellett az Anglusok iparkodása azon rettenetes vigyázás mellett, mellyel erántok mindenütt vannak. Antverpiától fogva az Albis torkáig olyan sűrűen meg vannak a' partok Frantzia katonákkal és vámosokkal rakattatva, hogy oda nem tsak hogy valami árúportékát, de tsak egy levelet is bajosan lophet-bé valaki a' leg nagyobb mesterséggel is. Hasonló szoros vigyázást rendelt a' Meklenburgi országlószék a' maga part-

jain. Az Odera torkátúl fogva Mémelig Pruszsus katonaság áll mindenütt. Az Orosz és Svétziai portokon mindenütt hasonló kórdon van egy kikötőhelytől fogva a' másikkig vonnatva. Hova köt-ki a' száraz Európai portok mellé már most (a' Török Birodalmat, Portugalliát, 's némelly Spanyol vidékeket kivévén) tsak egy Anglus bárka is? Hol pattan-el ez a' feszes állapot? vagy hol és mikor végződik-el? ez igen nagy figyelmeteséget érdemlő kérdés.

Elegyes Tudósítások.

Rotterdámban Május 7-dikén valami Hollandiai Conscriptus csoportok vitettetvén által a' tenger partok felé, valami lármát okoztak ott: de nem lett semmi nagy következése. Hathatós eszközök vétetődven elő, hamar helyre állott a' tsendesség. Amsterdámban mostanában ismét elegendő katonaság van, melyre nézve semmi újabb zendüléstől nem lehet tartani.

Hiradás.

Pesti nemzeti könyvtáros Kiss István Úrnál még a' következő könyvek is találtaknak.

• *Mohammed élete, és historiája*, mely magába foglalja egy tökéletes rajzát az ő töllök ki gondolt vallásnak, annak megfundálásának, 's terjesztésének, az ő hadakozásaival, 's azok közt esett leg nevezeteseb történeteivel egyben. — Fordította Kováts Sámuel. 8. Kötve 3 for. 30 kr.

Schönbauer kurze Anleitung zum Lesen und Schreiben für angehende Lehrlinge, wodurch ihnen selbes in zwey Monathen auf eine sehr leichte Art gründlich beygebracht werden kann. 8. Gebunden 2 fl. 15 kr.